

NEJSEM TU PRO VÁŠ OBDIV

Stella Young

Vyrostla jsem na maloměstě v jihovýchodní Austrálii. Vychovávali mě naprosto obyčejně. Chodila jsem do školy, poflakovala jsem se s kamarády, hádala se s mladšími sestrami. Byla jsem prostě úplně normální. Když mi bylo patnáct, jeden z místních občanů se na moje rodiče obrátil s tím, že mě chce nominovat na ocenění, které město udělovalo za dosažené úspěchy. Rodiče však namítli: „No, to je moc pěkné, ale má to jeden velký háček. Ona ničeho zvláštního nedosáhla.“

A měli pravdu. Prostě jsem jen chodila do školy, měla dobré známky, po vyučování jsem chodila do mámina kadeřnictví na úplně obyčejnou brigádu a věnovala jsem spoustu času sledování seriálů *Buffy, přemožitelka upírů* a *Dawsonův svět*. Takže nic extra. Moji rodiče měli prostě pravdu. Nedělala jsem vůbec nic mimořádného. Když si odmyslíte moje postižení, nedosáhla jsem ničeho, co by se dalo považovat za úspěch.

O mnoho let později jsem byla na své druhé pedagogické praxi na jedné střední škole v Melbourne, kde jsem učila právo v 11. ročníku. Po nějaké době zvedl jeden kluk ruku a zeptal se mě:

„Prosím vás, kdy začnete se svým proslovem?“

„Jaký proslav máš na mysli?“ podivila jsem se. Mluvila jsem totiž o právu na ochranu osobnosti už dobrých dvacet minut.

„No jako vaši motivační řeč,“ vysvětloval. „Když přijdou do školy lidi na vozíčku, tak vždycky říkají takový ty motivační věci. Bývá to ve velkém sále.“

A v tu chvíli mi to došlo: ten kluk zažil postižené lidi vždy jen jako předmět obdivu, zdroj inspirace. Pro toho kluka – a to není jeho chyba, má to tak řada z nás – postižení lidé nepředstavují učitele, doktora nebo manikérku. Nejsme skuteční lidé. Jsme tady pro vaši inspiraci. A vlastně, jak tu tak sedím na pódiu a vypadám na tom vozíku tak, jak vypadám, nejspíš čekáte, že vás budu motivovat, co?

No, dámy a pánové, bohužel vás hrozně zklamou. Nejsem tady pro váš obdiv. Jsem tady proto, abych vám řekla, že nám o postižení lžou. Lžou nám, že je postižení Něco Hrozného. Něco tak hrozného, že když žijete s postižením, jste zkrátka výjimeční. Já však tvrdím, že to nic hrozného není a výjimečného člověka to z vás nedělá.

Posledních pár let se tahle lež prostřednictvím sociálních médií šíří víc a víc. Možná jste viděli fotky aktivních postižených lidí spolu s hesly typu: „Jediným skutečným postižením je špatný přístup.“ Nebo: „Nechte si své výmluvy.“ Případně: „Nevzdávej se tak snadno!“ Tohle je jen pár příkladů, ale podobných obrázků existuje spousta. Možná znáte ten s bezrukou holčičkou, která kreslí tužkou, co drží v puse. Nebo jste viděli kluka běžícího na protézách z uhlíkových vláken. Těmhle fotkám, kterých je spousta, říkám inspirační porno. Výraz *porno* užívám záměrně, protože ty obrázky dělají z určité skupiny lidí atrakci. V tomto případě děláme z postižených lidí předmět obdivu pro ty, kteří postižení nejsou. Účelem těchto obrázků je nás motivovat, tak, abychom si při pohledu na ně mohli pomyslet: „No, i když mám dost hrozný život, mohlo to být přece jen horší. Mohl jsem být tímhle člověkem.“

Ale co když právě takovým člověkem jste? Už ani nevím, kolikrát se na mě obrátili

cizí lidé, aby mi řekli, že jsem statečná nebo úžasná — a to ještě dávno před tím, než jsem byla jakkoli veřejně známá. Tak nějak mi vlastně gratulovali k tomu, že zvládnu ráno vstát a pamatovat si, jak se jmenuju. A to je objektifikace, mění to člověka na objekt. Zmíněné obrázky dělají z postižených atrakci pro nepostižené. Slouží k tomu, abyste se na ně podívali a došlo vám, že na tom nejste zase tak špatně. Abyste se na své starosti podívali z jiného úhlu.

Přitom život postiženého člověka opravdu celkem těžký je. Skutečně musíme některé věci překonávat — ale ne ty, co si myslíte. Nemá to nic společného s naším tělem. Používám výraz „postižený člověk“ zcela záměrně, protože se hlásím k tzv. společenskému modelu postižení, podle něhož jsme víc postižení kvůli společnosti, ve které žijeme, než kvůli svému tělu a diagnóze.

V tomhle těle žiju už dlouho. Mám ho docela ráda. Dělá to, co potřebuju, aby dělalo, a naučila jsem se plně využívat jeho potenciál, stejně jako vy — a to samé platí i pro ty postižené na motivačních fotkách. Nedělají nic zvláštního, prostě jen plně využívají potenciál svého těla. Je tedy fér z nich takto dělat objekty, sdílet ty fotky? Když lidi řeknou „obdivuji vás“, myslí to jako kompliment. A já vím proč. Je to kvůli té lži, proto, že nám podstrkují onu lež, že z vás postižení dělá někoho výjimečného. Jenže ono vážně nedělá.

Vím, co si teď asi myslíte — že tady pranýřuju inspiraci. A nejspíš vás napadá: „Proboha, Stello, copak ty se nikdy nenecháš někým inspirovat?“ A to víte, že nechám. Jiní postižení mě inspirují v jednom kuse. Jenže ne tím, že bych měla větší štěstí než oni, ale například tím, že se kleště na grilování skvěle hodí, když potřebujete sebrat něco, co vám upadlo. Taky jsem se naučila ten šikovný figl, že můžete nabít mobil pomocí baterie z vozíku. Geniální. Bereme si navzájem příklad ze své síly a odolnosti — ovšem ne vůči svému tělu a diagnóze, ale vůči světu, který nás používá a dělá z nás něco neobyčejného.

Opravdu si myslím, že tyhle rozšířené lži o postižení jsou hrozně nespravedlivé. Ztěžují nám život. A citát „Jediným skutečným postižením je špatný přístup,“ je blbost, protože to prostě není pravda, a to kvůli sociálnímu modelu postižení. Na schody se můžete usmívat, jak chcete, ale ještě nikdy se díky tomu neproměnily v rampu. Nikdy. Když se budete vši silou usmívat na televizní obrazovku, neobjeví se tam titulky pro neslyšící. A knížky v knihkupectví se zčistajasna nepřepíší do Braillova písma, i kdybyste mezi nimi stáli a vyzařovali pozitivní energii sebeděle. To se prostě nestane.

Opravdu si přeju žít ve světě, kde se na postižené nehledí jako na něco mimořádného. Chci žít ve světě, kde se o patnáctileté holce, která sedí ve svém pokoji a dívá se na *Buffy, přemožitelku upírů*, nemluví jako o někom, kdo dosáhl úspěchu prostě jen proto, že při tom sedí na vozíku. Přeju si žít ve světě, kde se od postižených lidí neočekává tak málo, že nám gratulují, když jsme s to ráno vstát z postele a víme, jak se jmenujeme. Ve světě, kde u postižených oceníme to, co skutečně dokázali, a kde se kluk ze střední školy v Melbourne ani trochu nediví tomu, že je jeho nová učitelka na vozíku.

Postižení z vás nikoho výjimečného nedělá. Když však dokážete připustit, že vaše představy o postižených nemusí zcela odpovídat realitě, výjimečné to bude.

Děkuji.

Překlad: Kristýna Chvojková, Pavla Kovaříková, Eva Vrabcová

www.rozhledna.info

© Rozhledna, 2017

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

